

**การสำรวจสภาพการทำงาน และการคุ้มครองทางสังคม
ของแรงงานนอกระบบ
กรณีศึกษา: พนักงานร้านอาหารในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี
A Survey of Working Conditions and Social Protection
of Informal Worker:
A Case Study of the Restaurant Employees
in Ubonratchathani Municipality**

ศรัณย์ วิสเพ็ญ

สาขาวิชาเศรษฐกิจพอเพียง คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพการทำงาน และคุ้มครองทางสังคมของแรงงานนอกระบบ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานร้านอาหารในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 250 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงาน เช่น ไม่มีวันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณี ไม่ได้รับค่าจ้างตามสิทธิในการลาป่วย ไม่ได้รับค่าตอบแทนจากการทำงานล่วงเวลา และได้รับค่าจ้างต่ำกว่ากฎหมายแรงงานกำหนด นอกจากนี้ส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นสมาชิกของระบบการคุ้มครองทางสังคม เช่น กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์ และ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

คำสำคัญ: สภาพการทำงาน การคุ้มครองทางสังคม แรงงานนอกระบบ

Abstract

The study aimed to investigate the working conditions and social protection of informal workers. Data were collected from 250 restaurant employees in Ubon Ratchathani municipality by the completion of a questionnaire. Descriptive statistics were used to analyze the data. Results revealed that most restaurant employees did not receive proper protection from labor laws, for example, many usually had no weekend breaks and holidays they did not receive sick leave and overtime wages, and their wages were usually lower than the minimum wage mentioned in the labor laws. It was also found that most of them were not members of a social protection program such as the Student Loan Fund, Village Fund, or Cooperative and Cremation Group.

Keyword: Working conditions: Social protection: Labor: Informal economic sector

1. บทนำ

การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2551 พบว่า จำนวนผู้มีงานทำทั้งสิ้นประมาณ 37.8 ล้านคน โดยแบ่งเป็นแรงงานนอกระบบ 24.1 ล้านคนหรือร้อยละ 63.7 และเป็นแรงงานในระบบ 13.7 ล้านคน หรือร้อยละ 36.3 ซึ่งแนวโน้มของผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2548 มีแรงงานนอกระบบ 22.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 62.1 และปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 24.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 63.7 โดยแรงงานนอกระบบจะทำงานอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด รองลงมาเป็นภาคเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ตามลำดับ จากตัวเลขแรงงานนอกระบบที่เพิ่มขึ้นจึงถือได้ว่า

แรงงานนอกระบบเป็นแรงงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ แรงงานนอกระบบ หมายถึง ผู้ที่มีงานทำที่อยู่ในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างน้อยกว่า 10 คน ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง ผู้ที่ช่วยธุรกิจครัวเรือนโดยไม่มีค่าจ้างทั้งนี้ไม่รวมลูกจ้างและข้าราชการในภาครัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ และเป็นผู้ที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันสังคมจากการทำงาน รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของแรงงานนอกระบบ จึงได้เริ่มบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) ได้เน้นส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัวโดยส่งเสริมระบบการรับช่วงงานให้กระจายออกไปสู่แรงงานในเมืองต่างๆและชนบท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ยังคงเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องโดยส่งเสริมนโยบายการประกอบอาชีพอิสระ (แรงงานนอกระบบ) ไว้ในแผนการกระจายรายได้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 8 (2540-2544) เป็นแผนที่ให้ความสำคัญต่อการเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งมุ่งยกระดับความรู้ และสร้างทักษะในการประกอบอาชีพทั้งแรงงานในระบบและนอกระบบ และสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) ก็ยังยึดแนวคิดที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคน เน้นการส่งเสริมให้คนมีงานทำโดยมุ่งสร้างอาชีพแก่แรงงานให้สามารถประกอบอาชีพส่วนตัว หรือ ผู้ประกอบการขนาดเล็ก และมุ่งเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถแก่ผู้ประกอบการอิสระ ซึ่งก็คือ แรงงานนอกระบบนั่นเอง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฉบับล่าสุดก็ยังยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและอัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยมีเป้าหมายให้ผู้ที่อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ

เทศบาลนครอุบลราชธานีมีชุมชนทั้งหมด 106 ชุมชน และเทศบาลนครอุบลราชธานีได้ทำการสำรวจผู้ประกอบการร้านอาหาร ณ เดือนกันยายน 2552 และประชากร ณ เดือนกันยายน 2553 พบว่า มีจำนวนร้านอาหารทั้งหมด 1,037 ร้าน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 84,246 คน ตามลำดับ ผู้วิจัยเป็นผู้อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ได้ทำการสำรวจพนักงานร้านอาหารอย่างคร่าวๆ พบว่า พนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในแรงงานนอกระบบ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานที่รายได้น้อย การศึกษาต่ำและไม่ค่อยได้รับโอกาสทางสังคม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รับการแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการพิจารณาอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีหน้าที่รวบรวมข้อมูลสถานการณ์ทางค่าแรงงานของจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้คณะอนุกรรมการพิจารณาอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดอุบลราชธานี ทราบถึงข้อมูลทางด้านแรงงานที่เป็นปัจจุบันโดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพการทำงานและการคุ้มครองทางสังคม และเพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงสภาพการทำงานของแรงงานนอกระบบ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมาพัฒนาแรงงานนอกระบบ

การศึกษาสภาพการทำงานได้เคยมีการศึกษาไว้อย่างมาก อาทิ สราลี พินิจสกุลดิษฐ์ (2544) ได้นำเสนอการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานของลูกจ้างในกิจการที่มีลูกจ้างน้อยกว่า 10 คน ในสยามสแควร์ ผลการศึกษาพบว่าลูกจ้างเป็นเพศหญิง มีอายุ 21 ไม่เกิน 30 ปี วุฒิการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นแรงงานไร้ฝีมือ มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่มีประสบการณ์การทำงาน รายได้ต่อเดือน ประมาณ 3,001 – 5,000 บาท ทำงานเป็นพนักงานขายไม่มีการทำสัญญาจ้างงาน ทำงานสัปดาห์ละ 6 วัน วัน

หนึ่งทำงาน 10 ชม. ไม่มีวันหยุดตามประเพณีและวันหยุดพักผ่อนประจำปี ลาป่วย ลากิจ แล้วแต่นายจ้างโดยลูกจ้างไม่ได้รับค่าจ้างไม่มีค่าตอบแทนอื่น นอกจากเงินเดือน เงินพิเศษ ได้แก่ แตะเอีย เบอร์เช็นต์จากการขาย ไม่มีปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมการทำงาน และศิริร ภัทรพูกษา (2550) ได้นำเสนอการศึกษาเกี่ยวกับสภาพการทำงาน สิ่งแวดล้อมในงาน และ สุขภาพแรงงานนอกระบบ กรณีศึกษา แรงงานโอท็อป อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผล การศึกษา พบว่าแรงงานส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือก่อนการทำงาน มีรายได้ต่ำกว่า 4,000 บาทต่อเดือน ทำงานมากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน สถานที่ทำงานมีปัญหาเรื่องเคมีฝุ่น และชีวภาพปัญหาสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

2. วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้านี้ทำการสำรวจพนักงานร้านอาหารในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาสภาพการทำงาน และการคุ้มครองทางสังคม ของ แรงงานนอกระบบ

2.1 ประชากรที่ศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ พนักงานร้านอาหารในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี ซึ่งใน กรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการกำหนดขนาดกลุ่ม ตัวอย่างที่ไม่ทราบค่าประชากรโดยกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่ม ตัวอย่าง(e) เท่ากับ 0.05 และค่าสัดส่วนของแรงงานนอกระบบจากการสำรวจล่วงหน้า (P) เท่ากับ 0.8 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 246 ราย เพื่อให้งานวิจัยมีคุณภาพยิ่งขึ้นผู้วิจัยได้เก็บ ตัวอย่างทั้งหมด 250 ราย และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบบใช้วิจารณญาณ (Judgment Sampling)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน โดยส่วนที่ 1 เป็นสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการทำงาน ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับค่าตอบแทน ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับปัญหาจากการประกอบอาชีพ และส่วนที่ 5 เกี่ยวกับ ระบบการคุ้มครองทางสังคม

2.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมทางสถิติ โดยแบบสอบถามทั้ง 5 ส่วนมีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นร้อยละ (Percentage)

3. สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีส่วนใหญเป็นเพศหญิง มีอายุ 21 ไม่เกิน 30 ปี ทำหน้าที่พนักงานเสิร์ฟ / เก็บเงิน / ดอนรับลูกค้า มีสถานภาพโสด มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ศึกษาในระบบ อาศัยอยู่อำเภอเมือง มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 1 ปี เวลาทำงานไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน มีเวลาพักระหว่างการทำงาน ลาพักผ่อนและลาป่วยได้โดยไม่ได้รับค่าจ้าง ไม่มีวันหยุดประจำสัปดาห์ ไม่มีวันหยุดตามประเพณี วันปีใหม่และวันสงกรานต์ถือเป็นวันหยุดตามประเพณีโดยไม่ได้รับค่าจ้าง เป็นประเภทแรงงานรายเดือน โดยได้รับน้อยกว่า 4,000 บาท ไม่มีค่าเบี้ยขยัน และค่าล่วงเวลา ได้รับค่าทิปน้อยกว่า 100 บาทต่อวัน ไม่มีปัญหาจากสถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ส่วนใหญ่จะได้รับอุบัติเหตุจากของมีคมไม่ได้เป็นสมาชิกโครงการหรือกลุ่มที่จัดให้มีระบบสวัสดิการ และโครงการการประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะเป็นระบบการคุ้มครองทางสังคมที่ได้สมัครเป็นสมาชิกมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	96	38.4
หญิง	154	61.6
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	87	34.8
21 – 30 ปี	119	47.6
มากกว่า 30 ปี	44	17.6
หน้าที่รับผิดชอบ		
พนักงานเสิร์ฟ / เก็บเงิน / ดอนรับ	189	75.6
ลูกค้า	17	6.8
พนักงานล้างจาน	44	17.6
พ่อครัว / แม่ครัว / หรือคนปรุงอาหาร		
สถานภาพ		
โสด	195	78
สมรส	40	16
ม่าย	7	2.8
หย่า / แยก	8	3.2

ตารางที่ 1 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
การศึกษา		
ต่ำกว่าป.4	2	0.8
ป.4 – ป.6	32	12.8
ม.1 – ม.3	56	22.4
ม.4 – ม.6	106	42.4
ปริญญาตรี	54	21.6
แหล่งการศึกษา		
ศึกษาในระบบ	209	83.6
ศึกษานอกระบบ	41	16.4
ภูมิลำเนา		
อำเภอเมือง	115	46
ต่างอำเภอ	96	38.4
อื่นๆ	39	15.6
ประสบการณ์การทำงาน		
น้อยกว่า 1 ปี	103	41.2
1 – 3 ปี	87	34.8
มากกว่า 3 ปี	60	24.0
เวลาทำงานปกติ		
ไม่เกิน 8 ชั่วโมง	145	58.0
9 – 10 ชั่วโมง	51	20.4
มากกว่า 10 ชั่วโมง	54	21.6
เวลาพักระหว่างการทำงาน		
ไม่มีเวลาพัก	67	26.8
มีเวลา	183	73.2
ท่านสามารถลาพักผ่อนโดยได้รับ		
ค่าจ้าง		70.8
ไม่ได้	177	25.2
ได้	63	4
ไม่เกี่ยวข้อง	10	

ตารางที่ 1 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ท่านสามารถลาป่วยโดยได้รับค่าจ้าง		
ไม่ได้	162	64.8
ได้	82	32.8
ไม่เกี่ยวข้อง	6	2.4
ท่านมีวันหยุดประจำปีสัปดาห์หรือไม่		
ไม่มีวันหยุด	135	54
1 วัน	78	31.2
2 วัน	18	7.2
4 วัน	8	3.2
0.5 วัน	6	2.4
0.25 วัน	5	2.0
วันหยุดตามประเพณี		
ไม่มี	145	58
มี	105	42
วันหยุดตามประเพณี		
สงกรานต์	107	41.80
ปีใหม่	108	42.18
ตรุษจีน	35	16.02
ประเภทแรงงาน		
รายวัน	113	45.2
รายสัปดาห์	6	2.4
รายเดือน	129	51.6
อื่นๆ	2	0.8
ค่าจ้างรายเดือน		
น้อยกว่า 4,000 บาท	187	74.8
4,001 – 6,000 บาท	50	20.0
มากกว่า 6,000 บาท	13	5.2
ค่าเบี้ยขยัน		
มี	29	11.6
ไม่มี	221	88.4

ตารางที่ 1 (ต่อ) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ค่าล่วงเวลา		
มี	22	8.8
ไม่มี	228	91.2
ค่าทิป		
น้อยกว่า 100 บาท	216	86.4
100 – 200 บาท	30	12.0
มากกว่า 200 บาท	4	1.6
สถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมใน		
การทำงาน		
ไม่มีปัญหา	203	81.2
มีปัญหา	47	18.8
อุบัติเหตุที่ได้รับ		
ของมีคม	68	45.96
ไฟ / น้ำร้อนลวก	40	27.02
การชน / กระแทก	40	27.02
สมาชิกโครงการ/กลุ่มที่มีระบบ		
สวัสดิการ	139	55.6
ไม่ได้เป็นสมาชิก	111	44.4
ได้เป็นสมาชิก		
สวัสดิการที่ได้รับ		
การประกันสุขภาพถ้วนหน้า	95	76.61
กยศ.	13	10.48
กองทุนหมู่บ้าน	11	8.87
รทส.	2	1.61
โครงการบ้านเอื้ออาทร	1	0.81
สหกรณ์การเกษตร	1	0.81
กลุ่มพัฒนากิจสงเคราะห์	1	0.81

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 พนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่เป็นแรงงานรายเดือนซึ่งจะต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้แก่ ต้องกำหนดให้ลูกจ้างมีวันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณี หรือหยุดพักผ่อนประจำปี และลูกจ้างสามารถที่จะลาป่วย ลาเพื่อทำหมั้น ลาเพื่อกิจธุระอันจำเป็น ลาเพื่อรับราชการทหาร ลาเพื่อการฝึกอบรม หรือพัฒนาความรู้ความสามารถหรือลาเพื่อคลอดบุตร โดยจะต้องได้รับค่าจ้างตามสิทธิดังกล่าว จากการสำรวจ พบว่า พนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่ไม่มีวันหยุดประจำสัปดาห์ และวันหยุดตามประเพณี วันหยุดตามประเพณีจะมีเฉพาะวันปีใหม่และวันสงกรานต์เท่านั้น ทั้งที่ตามมาตรา ๒๙ ให้นายจ้างประกาศกำหนดวันหยุดตามประเพณีให้ลูกจ้างทราบ เป็นการล่วงหน้าปีหนึ่งไม่น้อยกว่าสิบสามวัน และนายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างให้กับลูกจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานสำหรับวันหยุดตามประเพณีตามมาตรา ๕๖ ด้วย นอกจากนี้วันลาต่างๆ เช่น ลาป่วย ซึ่งสามารถลาป่วยได้แต่จะไม่ได้รับค่าจ้างตามการคุ้มครองจากกฎหมายแรงงาน เช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งตรวจสอบข้อเท็จจริง และประชาสัมพันธ์ให้ลูกจ้างได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเองตามกฎหมายแรงงานและแรงงานให้ นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอย่างเคร่งครัด

4.2 ตามมาตรา ๒๕ ของ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้นายจ้างสามารถให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดได้สำหรับกิจการร้านขายอาหาร โดยจะต้องจ่ายค่าล่วงเวลาให้กับลูกจ้าง เนื่องจากค่าล่วงเวลาเป็นเงินที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้างเป็นการตอบแทนการทำงานล่วงเวลาในการทำงาน แต่จากการสำรวจ พบว่า พนักงานร้านอาหารร้อยละ 40 ที่ทำงานเกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน และไม่ได้รับค่าล่วงเวลาจากการทำงาน ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งตรวจสอบข้อเท็จจริง และประชาสัมพันธ์ให้ลูกจ้างได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเองตามกฎหมายแรงงานและแรงงานให้ นายจ้างปฏิบัติตามกฎหมายแรงงานอย่างเคร่งครัด

4.3 พนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่เป็นประเภทแรงงานรายเดือน โดยได้รับค่าจ้างน้อยกว่า 4,000 บาท ซึ่งไม่สอดคล้องกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของจังหวัดอุบลราชธานีที่ปัจจุบันได้รับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 171 บาทต่อวัน ตามที่คณะกรรมการมีมติเห็นชอบประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 5) เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2553 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2554 ซึ่งอัตราค่าจ้างขั้นต่ำมีความหมายว่า เป็นอัตราค่าจ้างที่คณะกรรมการค่าจ้างกำหนดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 3) โดยคณะกรรมการค่าจ้างมีแนวคิดเกี่ยวกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำว่า "เป็นอัตราค่าจ้างที่เพียงพอสำหรับแรงงานไร้ฝีมือ 1 คน

ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามสมควรแก่สภาพเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น” ดังนั้น หากนำอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ได้รับ 171 บาทต่อวันมาคำนวณเป็นค่าจ้างขั้นต่ำรายเดือนแล้วค่าจ้างขั้นต่ำรายเดือนที่ได้รับจะอยู่ในช่วง ประมาณ 4,500 – 5,100 บาท จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ค่าจ้างรายเดือนได้รับน้อยกว่า 4,000 บาท ซึ่งเมื่อได้เทียบเคียงกับค่าจ้างขั้นต่ำรายเดือนที่ได้คำนวณมาจากอัตราค่าจ้างขั้นต่ำที่ได้รับ 171 บาทต่อวันแล้วจะเห็นว่าค่าจ้างที่ได้รับจะน้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด แต่จากการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องถึงสาเหตุที่นายจ้างให้ค่าจ้างต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดเนื่องจากนายจ้างมีความคิดว่าพนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่จะได้รับค่าทิปจากการบริการในแต่ละวันอยู่แล้วซึ่งเมื่อรวมกับค่าจ้างที่ให้ก็น่าจะมากกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด

ผู้วิจัยได้สอบถามประเด็นนี้ต่อหัวหน้าสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดอุบลราชธานีที่เป็นผู้รับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง พบว่า เป็นเรื่องที่น่าয়จ้างเข้าใจผิดเพราะค่าทิปจะคล้ายกับค่าตอบแทนพิเศษที่ได้รับจากลูกค้าที่พอใจในการบริการ ซึ่งไม่เกี่ยวกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายแรงงานกำหนดจึงไม่สามารถนำมารวมกันเพื่อรวเป็นอัตราค่าจ้างในก้อนเดียวกันได้ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งประชาสัมพันธ์ให้นายจ้างเข้าใจความหมายของค่าจ้างขั้นต่ำตามที่กฎหมายกำหนด และควรสุ่ตรวจสอบผู้ประกอบการร้านอาหารเพื่อตดเตือนและลงโทษในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน

4.4 พนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ในระบบการคุ้มครองทางสังคม เช่น โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) แต่รัฐบาลปัจจุบันได้เปลี่ยนจากบัตร 30 บาทรักษาทุกโรคมามาใช้เป็นบัตรประชาชนแทน จึงทำให้แรงงานนอกระบบเหล่านี้มีระบบการคุ้มครองทางสังคมกันทุกคน ดังนั้นถ้าหากเกิดอุบัติเหตุในชีวิตจนไม่สามารถทำงานได้ก็จะตกเป็นภาระของครอบครัวส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งรัฐบาลเป็นผู้ดูแลแทน เนื่องจากแรงงานนอกระบบเหล่านี้สามารถเข้าบัตรประชาชนในการเข้ารับรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัย งบประมาณประจำปี 2552 และผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูล ตลอดจนนักศึกษาที่ช่วยปฏิบัติงานในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนครบถ้วนสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. 2542. โครงการองค์ความรู้เชิงแนวคิด ทฤษฎี บทบาท และ
ความสำคัญต่อสังคมของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม
(Social Safety Net). รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิจิตร ระวิวงศ์ และคณะ. 2550. การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของ
แรงงานนอกระบบ ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ขับขี้ออเตอร์ไซด์รับจ้าง และผู้ค้าขาย
ตลาดนัด ในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย สถาบันทรัพยากรมนุษย์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชุดา มาตัญญู. 2551. ระบบการคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้เด็กปลอดภัยจากสาร
เสพติดโดยชุมชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต:
มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- ศิริธร ภัทรพุกษา. 2550. สภาพการทำงาน สิ่งแวดล้อมในงาน และสุขภาพของ
แรงงานนอกระบบ กรณีศึกษา แรงงานโอท็อป อำเภอหาดใหญ่
จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์สาขารณศาสตรมหาบัณฑิต:
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สราลี พินิจสกุลดิษฐ์. 2544. คุณภาพชีวิตการทำงานในกิจการที่มีลูกจ้างน้อยกว่า 10
คนในสยามสแควร์. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.